

§ 1 Avsägelse

Talmannen meddelade att *Penilla Gunther* (KD) avsagt sig uppdraget som ledamot i Nordiska rådets svenska delegation.

Kammaren biföll denna avsägelse.

§ 2 Anmälan om kompletteringsval

Talmannen meddelade att Kristdemokraternas riksdagsgrupp anmält Robert Halef som ledamot i Nordiska rådets svenska delegation.

Talmannen förklarade vald till

ledamot i Nordiska rådets svenska delegation
Robert Halef (KD)

§ 3 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2016/17:398

Till riksdagen

Interpellation 2016/17:398 Kärnvapenförhandlingarna
av Stig Henriksson (V)

Interpellationen kommer inte att hinna besvaras inom föreskriven tid.

Skälet till dröjsmålet är deltagande i en ceremoni på Arlanda för Zaida Catalán och utfrågning i konstitutionsutskottet.

Stockholm den 5 april 2017

Utrikesdepartementet
Margot Wallström (S)

Enligt uppdrag
Håkan Åkesson
Expeditionschef

Till riksdagen

Interpellation 2016/17:422 Migrationsverkets anvisningar
av Gunilla Nordgren (M)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 28 april 2017.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade arrangemang.
Stockholm den 5 april 2017

Justitiedepartementet

Morgan Johansson

§ 4 Anmälan om granskningsrapport

Talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till socialförsäkringsutskottet: RiR 2017:7 Pensionssystemets årsredovisning – tydlig, tillräcklig och transparent?

§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2016/17:166 och 167 till socialutskottet

2016/17:175 till arbetsmarknadsutskottet

Skrivelser

2016/17:164 till trafikutskottet

2016/17:176 till socialförsäkringsutskottet

Motioner

2016/17:3668, 3670 och 3691 till socialutskottet

2016/17:3654 till utrikesutskottet

2016/17:3679 till justitieutskottet

2016/17:3683 till skatteutskottet

2016/17:3684 till socialförsäkringsutskottet

2016/17:3686 till finansutskottet

2016/17:3664 och 3694 till utrikesutskottet

2016/17:3671 och 3675 till näringsutskottet

EU-dokument

KOM(2016) 881, KOM(2016) 882 och KOM(2016) 883 till justitieutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 30 maj*.

Anf. 1 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Herr talman! Stig Henriksson har frågat ministern för högre utbildning och forskning om hon anser att åtgärder bör vidtas för att stoppa ett statligt svenskt bolag från att sälja tjänster som möjliggör en krigföring av detta slag, om någon analys av det folkrättsliga dilemmat gjorts eller om ministern avser att ta initiativ till en sådan samt hur ministern förhåller sig till ett eventuellt moratorium för försäljning av data till krigsmakter och vapentillverkare, i enlighet med FN-organets önskemål.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Swedish Space Corporation, SSC, är en av världens största kommersiella leverantörer av tjänster när det gäller satellitkommunikation och kontroll av satelliter, med kunder i ett tjugotal länder.

SSC har inga uppdrag som omfattar krigföring med hjälp av drönare. Företaget säljer inte heller data. Bolagets globala nätverk av antenner utgör ett avancerat telekommunikationsnätverk som fungerar som länk mellan utrustning på jorden och i rymden. Med detta nätverk deltar vårt statliga bolag i en viktig del av en global verksamhet som gynnar en positiv och långsiktigt hållbar utveckling av vår värld.

Förmedling av data omfattas inte i sig av lagen om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd. En reglering av sådan överföring av data är inte heller något som FN förespråkar eller som regeringen vill kontrollbelägga.

Det råder inte något folkrättsligt vakuum vad gäller användningen av drönare – det vill säga fjärrstyrda obemannade luftfarkoster som kan vara vapenbärare. De är inte i sig otillåtna som stridsmedel. Folkrättsliga regler om våldsanvändning är tillämpliga. Inom ramen för en väpnad konflikt måste alla vapen, inklusive drönare, användas i enlighet med reglerna om distinktion, proportionalitet och försiktighet. Om det inte råder en väpnad konflikt regleras våldsanvändningen av de mänskliga rättigheterna, och staters möjligheter att använda våld mot individer är därmed kraftigt inskränkta genom det folkrättsliga regelverket.

Det är i sammanhanget viktigt att klargöra att drönare inte är detsamma som autonoma vapensystem. Sådana system saknar en etablerad definition. Frågan om autonoma vapensystem har behandlats av Folkrätts- och nedrustningsdelegationen, som leds av utrikesministern, och kommer under hösten att fortsätta att diskuteras inom ramen för konventionen om särskilt inhumana vapen, CCW.

Anf. 2 STIG HENRIKSSON (V):

Herr talman! Tack för svaret på interpellationen, som har fått ligga till sig ett tag!

Jag har alltså frågat om den svenska statens rymdbolags affärer med bland annat USA:s flygvapen och problematiken med att vi bidrar till styrning av drönare och kryssningsrobotar med mera, något som är en väldigt aktuell fråga just i dag med tanke på de händelser som varit och med kännedom om att mellan 80 och 90 procent av offren är icke avsedda mål, som

det heter. Det är många gånger sjukhus, begravningsföljen, barn, kvinnor etcetera.

Svaret, att ministern dementerar att SSC medverkar till USA:s drönarkrig genom sin kommersiella verksamhet, överraskar mig. Jag antar nämligen att det är det som avses i praktiken och att det inte endast handlar om semantiken.

Ministern svarar att det statliga rymdbolaget inte säljer data. Det är väl korrekt, men den väsentliga frågan är: Säljer inte heller det statliga rymdbolaget tillgången till satellitstationernas överföringskapacitet, detta bolag som enligt ministern är en av världens största kommersiella leverantörer av tjänster när det gäller satellitkommunikation?

Det är intressant att jämföra ministerns svar med kommunikationsdirektören för det statliga rymdbolaget SCC, som uttalar sig enligt följande: ”Vi har teknisk utrustning för att fånga signalerna och samla ihop dem och skicka vidare till kunderna. Vi kontrollerar alltså inte vad som är i kablarna.”

Vet alltså ministern mer än rymdbolagets kommunikationsdirektör när ministern i sitt svar skriver att med detta nätverk ”deltar vårt statliga bolag i en viktig del av en global verksamhet som gynnar en positiv och långsiktig hållbar utveckling av vår värld”. Hur går det här ihop?

Mina uppgifter, herr talman, säger att svenska staten via SSC vidarebefordrar styrsignaler som används för amerikanska fjärrstyrda drönare och att vi har förbindelse med USA:s flygvapen och samarbete med några av världens största vapenföretag, till exempel Boeing och Lockheed Martin. Är detta fel?

Enligt ministern tillhandahåller vi inte den här servicen. Alternativt ger vi den av något slags ideella skäl. Det låter mycket märkligt i mina öron när vi ändå talar om ett statligt bolag som ju, återigen, är ”en av världens största kommersiella leverantörer av tjänster när det gäller satellitkommunikation”. Men jag kan naturligtvis inte betvivla ministerns ord; han är ju en ärans man.

Nåväl. Jag omformulerar mitt påstående: Svenska satellitstationer, driftade av statens rymdbolag, gör det möjligt för USA att skicka styrsignaler till sina attackdrönare. Fel eller rätt?

Mina källor säger vidare att USA:s spionsatellit WGS4 placerades över Mellanöstern med hjälp av statliga SSC. Är detta korrekt? Gör vi dessa tjänster gratis, eller säljer vi dem? Hur går det i så fall ihop med hållbarhetspolicyn, där det står om riskerna med att medverka till osund övervakning i händerna på fel aktörer?

Detta är de frågor som jag skulle vilja komplettera med.

Anf. 3 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Herr talman! Stig Henriksson försöker belägga ett ganska långsökt resonemang och samband här. Vad jag pekar på i mitt svar är att en del påståenden i interpellationen faktiskt inte är korrekta.

Stig Henriksson påstår att SSC skulle möjliggöra USA:s drönarkrig. Det finns enligt vår uppfattning ingenting som tyder på detta. SSC har inga sådana uppdrag.

Det är dessutom så att den kunskap vi har om hur operationer med drönare går till inte heller tyder på att det skulle finnas någon risk att SSC skulle vara direkt inblandat i sådana operationer. Det vi vet är att USA har helt andra kontrollsystem för att bedriva verksamhet med attackdrönare, och SSC har inga uppdrag som omfattar ett sådant stöd.

För det andra påstår Stig Henriksson, och detta påstående kom tillbaka i hans inlägg nu, att det amerikanska satellitprogrammet Wideband Global Satcom, WGS, är ett spionsatellitprogram. Det är det inte. WGS är en konstellation av satelliter för militär kommunikation, och det finns en lång rad länder som är anslutna till det – Australien, Kanada, Danmark, Luxemburg, Nya Zeeland och Nederländerna. Inga av dessa länder är belagda med några restriktioner för svensk del när det gäller tjänster som SSC levererar.

Det är riktigt att SSC lämnat stöd för att en satellit skulle placeras i omloppsbanan, men SSC har inte lämnat något stöd när det gäller satellitens operationer.

När det gäller affärer med amerikanska bolag är det riktigt att SSC har affärer med Lockheed Martin, men det är inom ramen för ett Nasaprojekt som syftar till att studera solsystemet. När det gäller samarbetet med Boeing handlar det om kommunikationssatelliter för jordobservationer och satelliter för att hålla reda på rymdskrot så att det inte kolliderar med någonting i rymden eller ramlar ned på fel ställen. Inget av de uppdrag som SSC har för Boeing omfattar krigföring med attackdrönare.

Det som Stig Henriksson ägnar sig åt i interpellationen bygger på rena spekulationer. Han anger att han har källor, och jag är intresserad av att veta mer om dem. Men han refererar också i interpellationen till en FN-rapport som ska ha utgivits av Unama. Den har vi letat efter och försökt hitta. Vi har till och med varit i kontakt med interpellanten om just den FN-rapporten, och han har såvitt jag vet hittills inte lyckats producera den. Om vi kan få hjälp i den delen vore jag också tacksam.

Anf. 4 STIG HENRIKSSON (V):

Herr talman! Jag har meddelat var FN-rapporten kan hittas, men det har tydligen inte gått att leta reda på den. Jag tycker kanske inte att det är min främsta uppgift att bistå med att leta i källor – jag har inte de resurserna. Däremot är det lätt att ta del av den.

Jag tycker att den här debatten snor runt sin egen svans. Ministern säger att SSC inte säljer data. Det är väl formellt riktigt, men det är en semantisk invändning om vi säljer de tjänster som möjliggör överföring av data. Ministern säger att SSC inte har något uppdrag som omfattar krigföring med hjälp av drönare. Det är väl självklart att man inte har något sådant uppdrag, men om man säljer tjänster som möjliggör drönarkrig finns en viss koppling.

Jag är inte tekniskt bevandrad, och jag kan inte alltid uttrycka mig fullständigt korrekt, men då förväntar jag mig att man inte rider på orden på det sättet. Är det så eller är det inte så – det är en öppen fråga – att Sverige har ett avtal via statens bolag SSC med det amerikanska flygvapnet? Jag har källor som uppger detta. Det kan ministern dementera. Är det enbart godhjärtade saker som det amerikanska flygvapnet sysslar med?

Boeings och Lockheeds avtal ska handla om civil användning av olika rymdprogram. Vi vet bägge två, och det framgår av en svensk statlig utredning, och EU och resten av världen vet, att rymdprogram mer och mer går ut på att integrera civilt och militärt rymdarbete. Det är svårt att hålla de gränserna.

Det är lite besvärande att medan kommunikationsdirektören på SSC säger att man inte har en aning om vad man skickar i kablarna, att det är upp till kunderna att använda dem, är ministern övertygad om att de används för fred, välstånd och utveckling. Jag är inte lika övertygad.

Dessa frågor är svåra. Jag har ändå försökt ställa relativt öppna frågor, och jag hoppas att det går att reda ut dem. Om man läser SSC:s hållbarhetsredovisning finns det en del skäl att fråga sig om den går ihop med den verksamhet som SSC bedriver. På inte mindre än 29 ställen i hållbarhetsrapporten refereras till de mänskliga rättigheterna. Det konstateras bland annat att vid felaktig användning kan rymdtillämpningar utgöra hot mot mänskliga rättigheter, fred och frihet.

Även om till exempel dödande med hjälp av drönare inte är otillåtet enligt krigets lagar lär det väl ändå strida mot de vackra orden i hållbarhetspolicyn.

Jag är fortfarande inte på det klara med om ministern kan ge en dementi, det vill säga att ingenting SSC gör kan användas för att underlätta drönarkriget och användning av den typen av vapen. Är det i så fall rimligt att ett statligt bolag har en kommersiell verksamhet som underlättar, möjliggör och så vidare drönarkrig med den höga andelen civila offer? Är det förenligt med hållbarhetspolicyn?

Anf. 5 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Herr talman! Det känns som att Stig Henriksson är ute on a fishing expedition. Han ställer frågor som han hoppas att någon ska tro på. Han spekulerar och hoppas någon ska tro på det, och han bidrar därmed till att skapa en bild av att Sverige har något slags aktiv del i USA:s drönarkrigsföring. Så är det alltså inte.

Jag säger det återigen. SSC säljer inga data, och det finns ingenting, vad vi vet, som tyder på att SSC stöder någon form av drönarkrigsföring. Det är precis vad jag sa tidigare.

Sedan var det resonemanget om Lockheed Martin och Boeing. Jag har förklarat vad de samarbetena går ut på. I det ena fallet handlar det om kommunikationssatelliter och jordobservationer. I Boeingfallet handlar det om att hålla reda på rymdskrot. I det andra fallet med Lockheed Martin är det fråga om ett Nasaprojekt för att studera solsystemet.

Stig Henriksson kan naturligtvis fortsätta att ställa frågor om detaljer, men de är svaren vi har att ge.

Jag ställde en fråga om FN-rapporten. Vi har inte hittat det som Stig Henriksson hänvisar till. Även om vi har bett interpellanten att visa sin källa har vi inte fått något svar. Vi har ändå sökt idogt. Det skulle vara spännande att höra om han har något mer att säga.

SSC i sin grundläggande verksamhet spelar en viktig roll på många plan. De har en viktig roll för att utveckla våra möjligheter att observera hav, landmassor och atmosfär. Det som nu händer är att information om jorden med mycket hög detaljupplösning snabbt blir tillgänglig för oss alla. Den kapaciteten kan vara avgörande på många sätt, inte minst i klimatarbetet.

Jag tycker att vi ska vara glada för och stolta över att Sverige har ett statligt bolag som har varit med och drivit fram den positiva globala utvecklingen.

Det finns inga belägg för, och det har inte heller Stig Henriksson lyckats producera, att SSC i sin verksamhet operativt stöder någon form av drönarkrigsföring.

Anf. 6 STIG HENRIKSSON (V):

Herr talman! Fortfarande kvarstår ändå frågetecknet. Ministern har inte dementerat att man gör affärer med det amerikanska flygvapnet. Det är inte direkt lingonplockning de håller på med – även om det skulle underlättas med hjälp av satellitnavigering.

Jag är ledsn, men det är klart att det kan framstå som spekulationer. Jag ska ärligt säga att jag är djupt oroad över pusselbitarna som kan läggas ihop via öppna källor. De kan vara felaktiga, men jag uppfattar inte att ministern dementerar dem på ett riktigt starkt sätt. Avsikten är naturligtvis inte att bidra till några spekulationer utan att få tydliga och klara svar. Det finns en del problem i detta. Det är inte så lätt att få de svaren via officiella vägar.

Låt oss dra oss till minnes 2010, när det avslöjades att Rymdbolaget hade försökt sälja havsövervakningsystem till Muammar Gaddafi i Libyen. En representant för bolaget sa att ett sådant system kan hjälpa dem att hålla efter flyktingsituationen utmed gränserna och ute på Medelhavet. Något senare kunde man läsa i hållbarhetspolicyn att man ska akta sig för riskerna med att medverka till osund övervakning i händerna på fel aktörer. Då är det lite skillnad mellan ord och handling.

Hur är det med drönarna, som jag oroar mig för? Det är ändå viktigt att komma ihåg att de många gånger presenteras som otroligt träffsäkra vapen som bara slår ut det avsedda målet. Så är inte alls fallet.

Det var nyligen en amerikansk räd mot al-Qaida i Jemen, i samband med att jag skrev interpellationen, och där dödades ”sannolikt” civila. Pentagon säger att 14 al-Qaidamedlemmar dödades. Sjukhuskällor i Sana säger att 30 människor dödades, varav sju kvinnor och tre barn. I september 2016 dödades 15 civila och skadades 13, och så vidare. Så är verkligheten.

Anf. 7 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Herr talman! Jag tycker nog att jag har gett svar på de frågor som har ställts.

Om påståendet är att Sverige via SSC lämnar operativt stöd till USA:s drönarkrigsföring, så kan jag säga att det inte är så. SSC säljer inga data, och det finns ingenting som tyder på att SSC stöder någon form av drönarkrigsföring på det sättet.

Prot. 2016/17:94
7 april

Svar på
interpellationer

Jag har också svarat på frågan om samarbete och den typen av affärer som man har när det gäller Lockheed Martin och Boeing. När Stig Henriksson har fått svar på de frågorna undrar han om det inte finns samarbete med det amerikanska flygvapnet. Det kanske vi kan komma tillbaka till i en annan debatt. Då måste jag inhämta mer information.

Hittills finns ingenting som tyder på att Sverige medverkar till den typ av krigföring som Stig Henriksson vill ha det till. Det är svar nog i den här debatten.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 7 Svar på interpellation 2016/17:326 om lagstiftningen runt drönare

Anf. 8 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Herr talman! Erik Ottoson har frågat mig vilka åtgärder jag kommer att vidta för att säkerställa att svensk lagstiftning vad avser drönare ska vara modern och tillvarata den potential tekniken erbjuder. Frågan ställs mot bakgrund av att Datainspektionen i sitt remissyttrande har avstyrkt det lagförslag som innebär att företagets användning av drönartekniken inte ska omfattas av kameraövervakningslagen.

Jag anser liksom Erik Ottoson att det är angeläget att lagstiftningen ger goda möjligheter att använda ny teknik som kamerautrustade drönare.

Regeringen beslutade därför i går om lagrådsremissen *Kameraövervakningslagen och möjligheterna att använda drönare för berättigade ändamål*. Förslaget i lagrådsremissen innebär att privat sektors användning av kamerautrustade drönare undantas från kameraövervakningslagens tillämpningsområde. Tillstånd kommer alltså inte att krävas. I stället kommer reglerna om integritetsskydd i personuppgiftslagen att bli tillämpliga. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 augusti 2017.

Genom förslaget skapas en mer ändamålsenlig reglering som tillåter att tekniken används i större utsträckning. Regeringen anser att regleringen i personuppgiftslagen ger ett fullgott skydd mot integritetskränkningar.

Anf. 9 ERIK OTTOSON (M):

Herr talman! Tack, statsrådet, för svaret! Det är ett svar som är positivt i många hänseenden men som det har tagit sin lilla tid att leverera.

Statsråd har som bekant tre veckor på sig att komma till kammaren och avge sitt svar. Det finns möjlighet att försena det svaret.

Interpellationen skickades till Regeringskansliet den 22 februari. Senaste svarsdatum var alltså den 15 mars. Den 31 mars var debatten inplanerad. Det var för en vecka sedan. Sedan fick jag som interpellant veta att statsrådet inte hann svara eller skriva ett svar på de fem veckor som det då hade tagit att svara på interpellationen.

Därför står vi här i dag och debatterar detta – av en ren händelse, herr talman, dagen efter en lagrådsremiss på temat! Det är möjligen en händelse som ser ut som en tanke. Men jag tycker inte att det är ett ändamålsenligt

sätt att hantera interpellationsverktyget som sådant. Jag vill bara ha det framfört.

Så till innehållet i svaret. Jag tycker att det är ett väldigt bra svar. Jag har läst lagrådsremissen och tycker att det finns många positiva saker i den.

Det finns ett par utestående frågor som jag skulle vilja ha kompletterande svar på från ministern.

Den ena rör hur man långsiktigt tänker sig att man ska värna den privata integriteten. Ja, det finns artikel 8 i Europakonventionen och det som följer av den och andra europeiska regleringar. Det finns även den svenska personuppgiftslagen. Men den här tekniken gör ju att man har större möjligheter att göra intrång i gränslandet mellan vad som är och inte är tillåtet i dag, intrång som av allmänheten upplevs som tydliga integritetskränkningar. Att bli filmad uppifrån kan av många upplevas som problematiskt i situationer där man inte upplever det som lika problematiskt att bli filmad från sidan. Det ger en helt annan översikt över en större situation och hur personer, föremål och egendom förhåller sig i relation till varandra inom ett större geografiskt område.

Efter ha grottat ned mig i lagstiftningen och även läst lagrådsremissen ganska noga upplever jag att det är värt att diskutera hur detta ska ses på av de svenska statsmakterna och hur lagstiftningen egentligen ska vara utformad. Statsrådet får gärna utveckla hur man ser på detta.

Den andra frågan är följande. Nu har vi en dom i Högsta förvaltningsdomstolen som konstaterar en del saker i domskälen som gör att man, om man är lagd åt det hållet, kan dra slutsatsen att det inte är tillåtet att använda kameror på drönare i dag. Det rättsläget kommer alltså att gälla fram till den 1 augusti 2017 om regeringens tidsplan håller. Därför är det viktigt att förstå hur regeringen ser på detta i förhållande till dels näringsfriheten, som ju är stipulerad i våra lagar, dels mediernas möjlighet att använda sig av detta under sommaren fram till den 1 augusti.

Jag skulle gärna vilja höra statsrådets och regeringens syn även på de frågorna.

Anf. 10 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Herr talman! Vi beslutade som sagt om den här lagrådsremissen i går. Att det har tagit några veckor extra beror inte på oss.

Det är nämligen så att vi under ett antal veckor har varit i kontakt med Moderaternas riksdagsgrupp för att få klartecken för den här lagstiftningen. Så har det varit. Så fungerar det när vi förankrar våra förslag i riksdagen. Vi gör gärna ett jobb före för att se till att det finns stöd för förslagen vi lägger fram.

I det här fallet fick vi inte besked från Moderaterna att de tyckte att förslaget såg bra ut förrän i onsdags. Dröjsmålet, Erik Ottoson, beror alltså inte på oss utan på din egen riksdagsgrupp.

När nu Erik Ottoson i den här interpellationsdebatten ger uttryck för att han är stark anhängare av den lagstiftning som vi är på väg att lägga fram litar jag på att han ser till att vi får en smidig behandling av den i riksdagen.

Det om dröjsmålet. I sak anser vi att kamerautrustade drönare är viktiga på många olika områden. Det kan handla om jord- och skogsbruk. Det kan handla om medier. Det kan handla om räddningsinsatser, där man kan behöva ha kamerautrustade drönare.

Problemet uppstod när Högsta förvaltningsdomstolen i slutet av förra året kom med sin dom, där man sa att det behöver vara tillståndsplikt för den här typen av kameror. Det riskerade att slå undan benen för viktig utveckling och även för en del av de här viktiga verksamheterna.

Dessutom vet vi att det ändå inte kommer att krävas tillstånd från och med maj 2018, när dataskyddsförordningen träder i kraft.

Vi möttes redan då, i slutet av förra året, av ett starkt önskemål från många håll att man skapar en lagstiftning som tar hand om utrymmet fram till 2018. Det här är alltså en temporär lagstiftning i väntan på detta.

Det innebär inte att området blir oreglerat ur integritetssynpunkt. Tvärtom – de regler som i dag finns i till exempel personuppgiftslagen ligger fast. Missbruksregeln innebär bland annat ett skydd mot dold övervakning – man får inte ägna sig åt kameraövervakning i löndom. Det är i dag inte tillåtet. I straffrätten har vi också ett antal regleringar som sätter stopp för den här användningen, till exempel om man skulle använda tekniken för att ofreda människor. Kränkande fotografering är också förbjudet.

Bara det faktum att vi inte längre kommer att kräva tillstånd under perioden fram till maj 2018 innebär alltså inte att det ur integritetssynpunkt blir oreglerat, utan då gäller de regler som redan finns i straffrätten och i personuppgiftslagen.

Anf. 11 ERIK OTTOSON (M):

Herr talman! Vi börjar med förseningen. Jag är medveten om att vi har fört en dialog om detta och efter samtal mellan statsrådet och medlemmar i min riksdagsgrupp kommit fram till en så här bra lösning. Jag tycker att det är jättebra.

Detta ursäktar dock inte förseningen av interpellationssvaret. Det förklarar möjligen varför lagrådsremissen kom i går. Det förklarar inte varför statsrådet skjuter på svaret en vecka så att svarstiden blir dubbelt så lång som den ska vara, alltså sex veckor i stället för tre veckor.

Jag lovar statsrådet att om han är angelägen om att få stå i kammaren och beskriva denna bra lagstiftning som han vill ta fram, då kan jag många gånger fixa interpellationer så att han får kammartid till att beskriva detta. Jag kommer att hålla med om att detta är viktig lagstiftning som måste komma fram. Det ursäktar dock inte det försenade svaret på interpellationen. Möjligen datumet för lagrådsremissen.

När det gäller just den här lagstiftningen håller jag helt och hållet med statsrådet om att det inte är så att det blir helt oreglerat, och det sa jag heller inte i min fråga. Min fråga gällde att man har skrivit lagstiftningen utifrån en uppsättning förmågor som man bedömer att gemene man och vanliga företag besitter. Jag frågar om statsrådet upplever att vi, när det gäller den nya form av förmågor som till exempel drönare möjliggör, i personuppgiftslagen och annan relevant lagstiftning har ett tillräckligt skydd.

Jag tolkar hans svar som att han bedömer att vi har ett fullgott skydd, och det är i så fall bra. Jag tror att vi kommer att få skäl att återkomma till den frågan. Jag tror att det är viktigt att vanliga människor, som blir förvånade och kanske lite oroade över att det rör sig luftfarkoster i luftrummet runt dem och inte vet vad dessa ägnar sig åt, kan konvertera oron till en trygghet. Därför är det viktigt att riksdag, regering och rättsväsen är tydliga med vad som är tillåtet och vad som inte är det.

Ska jag tolka justitieministerns svar som att han upplever att skyddet är fullgott även om man inkluderar de nya förmågorna att ta fotografier från nya platser, som inte tidigare har varit allmänt tillgängliga för gemene man men som tekniken nu möjliggör?

Anf. 12 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Herr talman! Nu säger Erik Ottoson att han själv har varit medveten om att denna dialog har förts med den moderata riksdagsgruppen. Då hade vi kanske kunnat klara ut frågan betydligt tidigare eftersom han ju själv har interPELLERAT om den. Det är väl bra att vi nu, när vi har en interpellationsdebatt om saken, faktiskt har något att säga om vad vi ska göra och hur vi ska gå fram? Så, Erik Ottoson, stå inte i talarstolen nästa gång och försök trycka till regeringen för att vi är långsamma, när det i själva verket är besked från er vi har väntat på.

När det sedan gäller frågeställningen om det allmänna integritetsskyddet var vi faktiskt förutseende även i drönarfrågan, om man ser det lite mer generellt. Vi tillsatte redan 2015 en utredning för att se över kameraövervakningslagstiftningen.

I den utredningen finns också uppdraget att göra överväganden just kring drönartekniken. Det betänkandet kommer jag att få den 15 juni, tror jag, och då får vi se vad utredningen kommit fram till. Det vi talar om i dag när det gäller tillståndsplikten är att ta hand om den temporära situationen fram till maj 2018.

När det gäller kameraövervakningslagen generellt sett är lagstiftningen i den nyare, men grunderna för den är från 70-talet. Lagen var tänkt att tillämpas på en teknik med fast monterade kameror. Sedan dess har det hunnit ske en hel del. Vi har mycket mer av mobila och rörliga kameror; varenda en av oss springer nu omkring med kameror i våra telefoner, bara för att nämna en sak.

Men Högsta förvaltningsdomstolen hade i höstas att ta ställning till ett par konkreta fall som handlade om hur kameraövervakningslagen skulle bedömas i förhållande till den nya tekniken. Det var två situationer man skulle bedöma. Den ena gällde om det skulle råda tillståndsplikt för vindrutekameror, det vill säga kameror man har på bilen för att beskriva färdvägen, ungefär som i *På spåret*. Det andra fallet gällde om det skulle råda tillståndsplikt för kameror som sitter monterade på drönare.

Med ledning av den rätt ålderstigna lagstiftningen kom man fram till att det skulle råda tillståndsplikt för drönarkameror men inte för vindrutekameror. Det visar kanske att den lagstiftning vi har inte riktigt är up to date med den nya tekniken. Det var precis därför vi tillsatte utredningen.

Vi får se vad den kommer fram till, men vi var tvungna att agera nu när det gäller tillståndsplikten för drönare just för att detta domstolsbeslut

kom. Då kan vi inte, enligt min uppfattning, ha en situation där vi försämrar förutsättningarna för denna i många avseenden väldigt viktiga bransch – näringsmässigt och för att kunna rädda liv eller förbättra jord- och skogsbruk och annat. Vi kan inte leva med att ha denna situation ända fram till maj 2018, och därför tar vi hand om den.

Svaret på frågan är alltså att vi har ett integritetsskydd i form av personuppgiftslagen och det som finns i straffrätten. Vi har bett en utredare att också titta speciellt på drönare när det gäller kameraövervakningslagen, och jag får ett betänkande nu i juni. Och så får vi se om vi ska göra något ytterligare när det gäller integritetsskyddet.

Anf. 13 ERIK OTTOSON (M):

Herr talman! Det är i så fall ett bra svar: att man fortsätter att titta på detta och möjligen uppmärksammar att det kan finnas behov av ytterligare åtgärder. Detta är ju rent lagstiftningsmässigt ett område som är under stor förändring, både på europeisk nivå och när det gäller de nationella justeringar som statsrådet beskriver för att hantera saker och ting här och nu.

Det som möjligen kan vara lite otillfredsställande är att vi inte har tagit diskussionen tidigare. Det tror jag att båda våra partier får bära ansvaret för. Generellt sett i politiken tror jag att vi i alla partier, nu när teknikutvecklingen går så fort som den gör, måste börja lära oss konsten att tänka runt hörn i större utsträckning än vi de facto har gjort. Vi måste börja skapa teknikneutral, välfungerande lagstiftning innan innovationerna de facto är mer eller mindre var mans egendom och se till att sådana regleringar finns på plats tidigare.

Detta är ett ansvar som alla partier bär, och med tanke på statsrådets svar och lagrådsremiss tror jag att vi kan hitta stor samsyn här. Jag önskar att han delar med sig av den framsynheten till några av sina kollegor, bland annat infrastrukturministern, som verkar sträva åt ett annat håll.

Med detta får jag tacka för en bra interpellationsdebatt.

Anf. 14 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Herr talman! Jag vill också tacka för en bra interpellationsdebatt. Jag känner att vi kommer att kunna gå vidare med det lagstiftningsprojekt som vi nu har på gång. Det är viktigt att vi gör det så att vi skapar den temporära lagstiftningen och klarar oss fram till maj 2018, när läget ändå förändras med anledning av att dataskyddsförordningen träder i kraft.

Det är klart att man alltid kan prata om huruvida man är förutseende eller inte. Samtidigt ska vi veta att vi lever i en värld där det på många sätt går snabbare än vi kanske någonsin tidigare sett. Tekniken utvecklas oerhört fort.

Jag menar nog att vi var förutseende när vi 2015 gav Kameraövervakningsutredningen även detta uppdrag: att titta på drönarfrågan. Den väcker ju väldigt stora frågor, både tekniska och integritetsmässiga. När utredaren kommer tillbaka med sin analys får vi se om vi behöver göra något ytterligare när det gäller reglering på detta område. Tack för en bra debatt!

Överläggningen var härmed avslutad.

Följande interpellationer hade framställts:

den 6 april

2016/17:432 Försäkringsskydd för ambulanspersonal

av *Eva Lohman* (M)

till statsrådet Gabriel Wikström (S)

2016/17:433 Ekonomiskt stöd till svensk film

av *Cecilia Magnusson* (M)

till kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke (MP)

2016/17:434 Sveriges förmåga att stävja cyberattacker

av *Mikael Oscarsson* (KD)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2016/17:435 Polisavhopp och rekrytering

av *Roger Haddad* (L)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

§ 9 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 6 april

2016/17:1202 Extra kostnader i samband med id-kontroller

av *Gunilla Nordgren* (M)

till statsrådet Anna Johansson (S)

2016/17:1203 Övergrepp mot regimkritiker i Belarus

av *Tina Acketoft* (L)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

2016/17:1204 Tjetjeniens förföljelse av hbtq-personer

av *Birgitta Ohlsson* (L)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

2016/17:1205 Svältkatastrof i östra Afrika

av *Birgitta Ohlsson* (L)

till statsrådet Isabella Lövin (MP)

2016/17:1206 Elnätspris i tätort och glesbygd

av *Lars Mejern Larsson* (S)

till statsrådet Ibrahim Baylan (S)

2016/17:1207 Utremsning av homosexuella i Tjetjenien

av *Sofia Damm* (KD)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

2016/17:1208 Skogen och miljöbalken

av *Jesper Skalberg Karlsson* (M)

till miljöminister Karolina Skog (MP)

2016/17:1209 Statliga bolags ersättningar

av *Mats Persson* (L)

till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

Prot. 2016/17:94
7 april

2016/17:1210 Diskriminering av romer

av *Tina Acketoft* (L)

till kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke (MP)

2016/17:1211 Attacker mot hbtq-personer i Tjetjenien

av *Sofia Arkelsten* (M)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

2016/17:1212 Regeringens arbetslöshetsmål

av *Jesper Skalberg Karlsson* (M)

till arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson (S)

2016/17:1213 Den svenska statsbudgeten och EU-budgeten

av *Anette Åkesson* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

§ 10 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 6 april

2016/17:1141 Totalförbudet mot abort i El Salvador

av *Birgitta Ohlsson* (L)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

2016/17:1140 Guatemalas föräldralösa barn

av *Birgitta Ohlsson* (L)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

§ 11 Kammaren åtskildes kl. 9.38.

Sammanträdet leddes av talmannen.

Vid protokollet

LISA GUNNFORS

/Olof Pilo

§ 1	Avsägelse.....	1
§ 2	Anmälan om kompletteringsval.....	1
§ 3	Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	1
§ 4	Anmälan om granskningsrapport	2
§ 5	Ärenden för hänvisning till utskott	2
§ 6	Svar på interpellation 2016/17:303 om Sverige och USA:s drönarkrig	3
	Anf. 1 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	3
	Anf. 2 STIG HENRIKSSON (V)	3
	Anf. 3 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	4
	Anf. 4 STIG HENRIKSSON (V)	5
	Anf. 5 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	6
	Anf. 6 STIG HENRIKSSON (V)	7
	Anf. 7 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	7
§ 7	Svar på interpellation 2016/17:326 om lagstiftningen runt drönare.....	8
	Anf. 8 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	8
	Anf. 9 ERIK OTTOSON (M).....	8
	Anf. 10 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	9
	Anf. 11 ERIK OTTOSON (M).....	10
	Anf. 12 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	11
	Anf. 13 ERIK OTTOSON (M).....	12
	Anf. 14 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	12
§ 8	Anmälan om interpellationer.....	13
§ 9	Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	13
§ 10	Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	14
§ 11	Kammaren åtskildes kl. 9.38.....	14